

Openingstekst

Onze hulp is in de naam van de Eeuwige,
die hemel en aarde draagt,
die mensen niet loslaat,
die trouw blijft,
vandaag en alle dagen.

Maar wij zijn als een groene olijfboom
geworteld in het huis van de Eeuwige,
leven uit haar goedheid,
gevoed door zijn liefde,
vandaag en alle dagen.

Wie alleen vertrouwt op macht en bezit,
op wat zich laat tellen en bewaren,
zal ontdekken hoe broos die zekerheden zijn.
Rijkdom kan het hart niet dragen,
geld bewaart geen leven.

Daarom loven wij U
om wat Gij doet, nu en altijd.
Wij hopen op uw Naam,
want goed is uw Naam
een bron van leven,
te midden van allen die U liefhebben

Lezing: De gelijkenis van de verloren penning, Lucas 15, 1-10

Alle tollenaars en zondaars kwamen Jezus opzoeken om naar Hem te luisteren. Maar zowel de farizeeën als de schriftgeleerden zeiden morrend tegen elkaar: 'Die man ontvangt zondaars en eet met hen.' Jezus vertelde hun toen deze gelijkenis: 'Als iemand van u honderd schapen heeft waarvan er één verloren is geraakt, laat hij dan niet de negenennegentig andere in de woestijn achter om naar het verdwaalde dier op zoek te gaan tot hij het gevonden heeft? En als hij het gevonden heeft, legt hij het vol vreugde op zijn schouders en gaat hij naar huis. Daar roept hij zijn vrienden en buren bijeen en zegt tegen hen: "Deel in mijn vreugde, want ik heb het schaap gevonden dat verdwaald was." Ik zeg u: zo zal er in de hemel meer vreugde zijn over één zondaar die tot inkeer komt dan over negenennegentig rechtvaardigen die geen inkeer nodig hebben. En als een vrouw tien drachmen heeft en er één verliest, steekt ze toch de lamp aan, veegt het hele huis schoon en zoekt ze alles af tot ze het muntstuk gevonden heeft? En als ze het gevonden heeft, roept ze haar vriendinnen en buren bijeen en zegt: "Deel in mijn vreugde, want ik heb de drachme gevonden die ik kwijt was." Zo, zeg Ik u, heerst er ook vreugde onder de engelen van God over één zondaar die tot inkeer komt.'

Overweging

"Geld stinkt niet", luidt de uitdrukking. De overlevering schrijft haar toe aan de Romeinse keizer Vespasianus, die er zijn belastingheffing op de openbare urinoirs in de stad mee rechtvaardigde. Urine was een belangrijk handelsproduct, nodig voor de leerlooierijen en het wassen van kleren. En ook Jezus lijkt niet al te veel last te hebben van de eventuele pislucht die er aan geld hangt. Onder de vrouwen die hem vergezellen zijn Johanna, de vrouw van de rentmeester van Herodes, en Susanna, en anderen, *die uit eigen middelen voor hen zorgden*.¹ Hij is bevriend met tollenaars en pareert het verwijt dat hij daarom voor een *veelvraat* en *dronkaard* wordt uitgemaakt. ² Tegelijk waarschuwt hij indringend: je kunt *niet God dienen én de mammon*. ³ En wanneer hij zijn leerlingen uitzendt, stuurt hij hen op pad zonder geld. ⁴ Geld is een gegeven als betaalmiddel, in zichzelf niet verkeerd, maar het moet worden ingezet voor een eerlijke economie. Zo is het eigenlijk in de hele Bijbel, en als je erop gaat letten, sta je verbaasd hoeveel financiële transacties erin worden beschreven.

Maar dan Lucas 15. Daar wordt het geld ineens een theologische categorie. Het is een gelijkenis die vertelt hoe God met zijn vermogen omgaat en waar Hij zijn kapitaal in steekt. Een verhaal over de economie van Gods Koninkrijk.

Grote kans dat jullie als kind al de gelijkenis van het verloren schaap hebben gehoord. En meteen ook de uitleg: jij bent dat verloren schaapje dat Jezus zoekt en vindt. En de moraal liet niet lang op zich wachten: nu nooit meer weglopen! Dat was dan de 'vertaling' van *de vreugde in de hemel over een zondaar die tot inkeer komt*.

Ik bewaar dit leuke boekje, dat mijn vader, toen ik kind was, eens voor me meebracht van een zakenreis uit Engeland. Het is maar goed dat ik het pas kon lezen toen ik al enig oordeelsvermogen had ontwikkeld. Het schaap is ... een zwart schaap geworden ...: *The Little Black Lamb*. Maar in de Bijbel bestaan helemaal geen zwarte schapen.

'I'm sorry I ran away,' said the little black lamb. And he really was sorry.
'You won't ever do it again, will you?' said the shepherd, as he tied His handkerchief round the little lamb's leg. 'No,' the little lamb promised. 'No, I never will again.'

...

Who do you think the Shepherd was? Why, Jesus, of course! 5

Honderd schapen. Eén is er zoek. Niks zwart schaap. Niks weglopen. En helemaal geen moralistisch vermaan achteraf. Wel een heel impliciete oproep tot inkeer, maar daar kom ik straks nog op terug. *Eén schaap dat zoek is*, één op honderd, één procent. Wij zouden misschien denken in percentages. God denkt in personen. Eén verloren mens is voor Hem geen afrondingsverschil.

Maar nu. Onmiddellijk op deze pastorale gelijkenis vertelt Jezus hetzelfde verhaal nog eens, maar nu is het verloren schaap een verloren drachme geworden. Een munt heeft natuurlijk een heel wat lagere aaibaarheidsfactor dan een schaap. Zijn jullie ooit vergeleken met een muntstuk? Of met een papieren geldbriefje? Dat is natuurlijk heel wat minder aantrekkelijk. Zo'n flapje dat van vieze hand tot vieze hand gaat, van beurs naar beurs, van kassa naar kassa.

En toch, zoals Jezus zichzelf eerder als de herder neerzet die zich inzet voor zijn schapen, dat is: voor zijn mensen, -- zo presenteert Hij zichzelf hier als vrouw. Ja, als een vrouw die iedere munt die zij kwijt is, zoekt. *Een drachme die zoek is*, één op tien, tien procent. Wij zijn de schapen van de herder. Wij zijn het volk van God. Zo zijn wij ook het kostbare kapitaal van Gods Koninkrijk.

Misschien dartel je liever wollig rond in de voorjaarswei dan dat je uit de geldautomaat gespuugd wordt, maar we gaan toch even door op dat alledaagse, economische, en misschien dus zelfs stinkende beeld van het geld. Omdat Jezus dat niet schuwt, maar het maakt tot drager van het evangelie. Zoiets alledaags als geld maakt Hij onbeschroomd tot beeld van het Koninkrijk van God. Zelfs een munt die door talloze handen is gegaan, kan een gelijkenis worden van Gods zoekende liefde. Het evangelie voltrekt zich altijd weer dieper in ons mensenbestaan, altijd weer dichterbij de grond, dan wij denken. Ja het breekt zelfs door in het slijk der aarde'.

Dat heeft de kerk eeuwenlang heel goed begrepen: in haar 'dienst van de gaven', in de collecte. In de vroegste eeuwen van het christelijk geloof, hadden de basilieken dikwijls een voorraadkamer. En mensen namen naar de kerk mee wat ze konden of wilden missen: kleren, schoenen, voedsel, brood, wijn, soms ook geld. Dat werd door de diakenen in ontvangst genomen en in de voorraadkamer tijdelijk opgeslagen. Het was voor de armen rondom de kerk. Uit die gaven van de mensen werden brood en wijn genomen voor de viering van de Eucharistie. En die gaven werden in de mis, in de dienst naar de tafel gedragen. Wanneer de gaven naar voren werden gebracht, zei Augustinus: 'Gemeente, hier ligt uw leven'. Niet: hier ligt uw geld. Hier ligt uw leven. En dat is het

precies. Later, toen de armen niet meer zo massaal rondom de kerk woonden, werd dat de geldcollecte. Een symbolische handeling, die eindigde (of hoorde te eindigen) met het aandragen van dat geld en het brood en de wijn voor de tafelviering. 'Hier ligt uw leven.' In de collecte geven wij God niet in de eerste plaats ons geld. Wij geven haar niet alleen ons geld. Wij geven haar ons leven. En het geld is de zichtbare vorm waarin ons leven zich op dat moment laat aanbieden. Tegenwoordig hebben we een QR-code op het liturgieblad: met het complexer worden van de maatschappij wordt ook de liturgie complexer: die QR-code is een symbool van een symbool, en je kunt je afvragen hoeveel daarvan nog wordt aanvoeld. Goddank zijn brood en wijn nog niet vervangen door een consumptiebon.

Daar begint bekering. Niet bij de vraag hoeveel geld wij geven, maar bij de ontdekking dat wij zelf Gods kostbaarste bezit zijn. Daar leren wij dat ons leven niet van onszelf is. Daar laten wij niet alleen iets van ons bezit los, maar vertrouwen wij ook onszelf opnieuw toe aan dat Koninkrijk dat wij verwachten en waarop wij blijven hopen. *Zo heerst er vreugde onder de engelen van God over één zondaar die tot inkeer komt.* En zo blijkt het evangelie wel heel wat meer dan de moralistisch les die wij er dikwijls van hebben gemaakt. En zo blijkt: geld stinkt niet. Zelfs niet in het Koninkrijk van God.

1 Lucas 8:3.

2 Matteüs 11:19, vgl. Lucas 15:1.

3 Lucas 16:13.

4 Lucas 9:3.

5 Majorie Procter, *The little black lamb* (= Blandford's Very First Bible Stories, 3), Blandford Press 1955, 50-52.

Slottekst, Gerrit Achterberg, Deïsme

De mens is voor een tijd een plaats van God.
Houdt geen gelijktken nog iets bijeen,
dan wordt hij afgeschreven op een steen.
De overeenkomst lijkt te lopen tot
deze voleinding, dit abrupte slot.

Want God gaat verder, zwenkend van hem heen
in zijn miljoenen. God is nooit alleen.
Voor gene kwam een ander weer aan bod.

We zijn voor hem een vol benzinevat,
dat hij leeg achterlaat. Hij moet het kwijt,
al de afval, met zijn wezen in strijd.

Sinds hij zich van de schepping onderscheidt,
gingen wij dood en liggen langs het pad,

wanneer niet Christus, koopman in oudroest,
ons juist in zo'n conditie vinden moest;
alsof hij met de Vader had gesmoesd.

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeden.nl
info@ekklesialeden.nl